

Asia Tavaramerkin rekisteröinnin edellyttämää lupaa koskeva valituslupahakemus ja valitus

Muutoksenhakija Suomen Hypoteekkiyhdistys

Päätös, jota muutoksenhakemus koskee

Markkinaoikeus 15.8.2018 nro 413/18

Asian tausta ja aikaisempi käsittely

Suomen Hypoteekkiyhdistys on 31.1.2017 hakemuksella numero T201750264 hakenut tavaramerkin HYPON TONTTIKONSEPTI (kuvio) rekisteröintiä palveluille luokassa 36.

Patentti- ja rekisterihallitus on 2.5.2017 antamallaan välipäätöksellä ilmoittanut Suomen hypoteekkiyhdistykselle huomautuksenaan, että merkissä esiintyvä leijonakuvio on sekoitettavissa Suomen valtion viralliseen leijonavaakunaan (tavaramerkkilaki 14 § 1 momentti 3 kohta). Yhdistyksen merkki on rekisteröitävissä, mikäli Patentti- ja rekisterihallitukselle toimitetaan sisäministeriön lupa merkin rekisteröintiin.

Suomen Hypoteekkiyhdistys on 14.5.2017 hakenut sisäministeriöltä lupaa merkkinsä rekisteröintiin.

Sisäministeriö on 8.8.2017 tekemällään päätöksellä hylännyt hakemuksen. Päätöksen mukaan sisäministeriö ei myönnä yhdistykselle tavaramerkkilain (7/1964) 14 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaista lupaa merkin rekisteröintiin.

Sisäministeriön päätökseen on siihen liitetyn valitusosoituksen mukaan saanut hakea hallintolainkäyttölain 7 §:n nojalla muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen. Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen.

Suomen Hypoteekkiyhdistys on valittanut sisäministeriön päätöksestä Helsingin hallinto-oikeuteen ja vaatinut, että yhdistykselle ensisijaisesti myönnetään lupa hakemaansa rekisteröintiin tai että asia toissijaisesti palautetaan sisäministeriölle uudelleen käsiteltäväksi. Yhdistys on lisäksi vaatinut, että sisäministeriö veloitetaan korvaamaan sen oikeudenkäyntikulut viivästyskorkoineen.

Helsingin hallinto-oikeus on 10.10.2017 antamallaan päätöksellä poistanut sisäministeriön päätökseen liitetyn valitusosoituksen ja siirtänyt valituksen markkinaoikeuden käsiteltäväksi.

Hallinto-oikeus on perustellut päätöstään seuraavasti:

Tavaramerkkilain 42 §:n 1 momentin mukaan tähän lakiin perustuvat riita- ja hakemusasiat käsitellään markkinaoikeudessa.

Patentti- ja rekisterihallitus on tavaramerkin rekisteröintiä koskevaa hakemusta käsitellessään varannut valittajalle tilaisuuden toimittaa tavaramerkkilain 14 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu sisäministeriön lupa Suomen vaakunaan sekoitettavissa olevan leijonakuvion käyttämiseen tavaramerkin osana. Valituksenalaisella päätöksellä sisäministeriö ei ole antanut lainkohdassa tarkoitettua lupaa valittajalle.

Koska asiassa on kyse myös ministeriön päätöksen osalta tavaramerkkilakiin perustuvan hakemusasian käsittelystä ja tavaramerkkilakiin perustuvat hakemusasiat kuuluvat markkinaoikeuden toimivaltaan, ei hallinto-oikeus ole toimivaltainen tutkimaan valitusta.

Hallinto-oikeuden soveltamat oikeusohjeet

Perusteluissa mainittujen lisäksi
Hallintolainkäyttölaki 3 ja 30 §
Tuomioistuinlaki 4 luku 1 § ja 5 luku 1 §

Hallinto-oikeus on ilmoittanut, ettei sen päätökseen saa hallintolainkäytönlain 5 §:n 1 momentin nojalla hakea muutosta.

Markkinaoikeuden ratkaisu

Markkinaoikeus on muutoksenhaun kohteena olevalla päätöksellään jättänyt Suomen Hypoteekkiyhdistyksen valituksen pääasian osalta tutkimatta ja hylännyt sen oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevan vaatimuksen.

Markkinaoikeus on perustellut päätöstään seuraavasti:

Tutkimatta jättäminen

Sisäministeriö on 8.8.2017 tekemällään päätöksellä päättänyt olla myöntämättä Suomen Hypoteekkiyhdistykselle tavaramerkkilain 14 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaista lupaa käyttää Suomen vaakunaan sekoitettavissa olevaa kuvaa rekisteröitäväksi haetussa tavaramerkissä. Helsingin hallinto-oikeus on siirtänyt tätä sisäministeriön päätöstä koskevan Suomen Hypoteekkiyhdistyksen valituksen markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Hallinto-oikeuden päätöksen mukaan asiassa on kysymys tavaramerkkilain 42 §:n 1 momentin mukaisesta hakemusasiasta. Suomen Hypoteekkiyhdistys on pitänyt hallinto-oikeuden päätöstä oikeana todeten myös asian olevan valitusasia.

Markkinaoikeudessa on nyt kysymys markkinaoikeuden toimivallasta tutkia puheena oleva sen käsiteltäväksi siirretty asia. Tässä ratkaisussa tutkimisen edellytyksiä on arvioitu siitä näkökulmasta, että asia tulisi tutkia markkinaoikeudessa oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa tarkoitettuna valitusasiana.

Oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan markkinaoikeus käsittelee teollis- ja tekijänoikeudellisina asioina asiat, jotka säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi muun ohessa tavaramerkkilaissa (7 kohta) sekä Patentti- ja rekisterihallituksesta annetussa laissa (12 kohta). Viimeksi mainitun lain 6 §:n 1 momentin mukaan Patentti- ja rekisterihallituksen päätökseen haetaan muutosta valittamalla markkinaoikeuteen.

Oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 4 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan edellä 1 luvun 4 §:n 1 momentin 1 ja 5–14 kohdassa mainituissa laeissa markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvaksi

säädetty asia (*valitusasia*), jossa valitetaan Patentti- ja rekisterihallituksen tai muun toimivaltaisen viranomaisen (*rekisteriviranomainen*) päätöksestä, käsitellään markkinaoikeudessa siten kuin 2–16 §:ssä säädetään.

Oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 4 luvun 1 §:n 1 momentista ilmenee, että markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluviksi säädetyissä valitusasioissa on kysymys asioista, joissa valitetaan Patentti- ja rekisterihallituksen tai muun toimivaltaisen viranomaisen eli rekisteriviranomaisen päätöksestä. Tämän säännöksen esitöiden (HE 124/2012 vp s. 56) mukaan säännöksessä mainittuja muita viranomaisia ovat Viestintävirasto, Evira sekä kaupparekisteriasioissa paikallisviranomaisina toimivat (oikeastaan maistraatit sekä) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset.

Valitusasiassa on siis kysymys muutoksenhausta rekisteriviranomaisen päätökseen. Sisäministeriö ei ole tavaramerkkien osalta rekisteriviranomainen. Tällainen viranomainen on Patentti- ja rekisterihallitus. Todettu huomioon ottaen markkinaoikeuden käsiteltäväksi siirrettyssä asiassa ei ole kysymys oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa tarkoitetusta valitusasiasta.

Edellä todettu huomioon ottaen markkinaoikeus ei ole toimivaltainen tuomioistuin tutkimaan valitusasiana Suomen Hypoteekkiyhdistyksen vaatimuksia muuttaa sisäministeriön hallintoasiassa tekemää päätöstä. Tällaiset vaatimukset on siten jätettävä markkinaoikeuden toimivaltaan kuulumattomina tutkimatta.

Markkinaoikeus on arvioinut toimivaltaansa tutkia Suomen Hypoteekkiyhdistyksen vaatimukset tavaramerkkilain 42 §:n 1 momentissa tarkoitettuna hakemusasiana, jolla mainitun säännöksen esitöiden (HE 124/2012 vp s. 91) mukaan tarkoitetaan siviiliprosessuaalisessa järjestyksessä nyt käsillä olevasta hallintoprosessuaalisesta ratkaisusta erillisessä ratkaisussaan (diaarinumero 2017/782). Kyseisen siviiliprosessuaalisen ratkaisun osalta muutoksenhakutie ohjautuu korkeimpaan oikeuteen.

Oikeudenkäyntikulujen korvaaminen

Suomen Hypoteekkiyhdistys on vaatinut sisäministeriötä korvaamaan sen oikeudenkäyntikulut viivästyskorkoineen. (---)

Hallintolainkäyttölain 74 §:n 1 momentin mukaan asianosainen on velvollinen korvaamaan toisen asianosaisen oikeudenkäyntikulut kokonaan tai osaksi, jos erityisesti asiassa annettu ratkaisu huomioon ottaen on kohtuutonta, että tämä joutuu pitämään oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan. Harkittaessa julkisen asianosaisen korvausvelvollisuutta on pykälän 2 momentin mukaan otettava erityisesti huomioon, onko oikeudenkäynti aiheutunut viranomaisen virheestä.

Ottaen huomioon yhtäältä pääasian lopputulos ja toisaalta se, ettei asian käsittely markkinaoikeudessa ole johtunut sisäministeriön päätöksen muutoksenhaun ohjauksesta, Suomen Hypoteekkiyhdistyksen oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskeva vaatimus on hylättävä.

Käsittely korkeimmassa hallinto-oikeudessa

Suomen Hypoteekkiyhdistys on pyytänyt lupaa valittaa markkinaoikeuden päätöksestä ja vaatinut, että korkein hallinto-oikeus siirtää yhdistyksen valituksen tutkittavaksi toimivaltaiseen tuomioistuimeen, ensisijaisesti Helsingin hallinto-oikeuteen. Yhdistys on lisäksi varannut itselleen oikeuden vaatia virheen tehnyttä viranomaista korvaamaan muutoksenhausta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut korkolain mukaisine laillisine korkoineen.

Yhdistys on vaatimustensa tueksi esittänyt muun ohella seuraavaa:

Sekä hallinto-oikeus että markkinaoikeus ovat katsoneet, että valituksen tutkiminen ei kuulu niiden toimivaltaan. Koska markkinaoikeus ei ole siirtänyt asiaa hallinto-oikeudelle käsiteltäväksi, vaan on ohjannut muutoksenhaun yhtäältä korkeimpaan oikeuteen ja toisaalta korkeimpaan hallinto-oikeuteen, yhdistyksellä ei ole ollut mahdollisuutta saada sen oikeuksiin vaikuttavaa asiaa tutkittavaksi ensimmäisessä valitusasteessa, jollaisia korkein oikeus tai korkein hallinto-oikeus eivät ole.

Markkinaoikeuden valituksenalaisen päätöksen lainvoimaiseksi tuleminen johtaisi yhdistyksen perusoikeuksien vastaiseen ja oikeusturvan vaarantavaan tilanteeseen. Samalla kysymys tavaramerkkilain 14 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettun luvan myöntävän viranomaisen eli sisäministeriön päätöksestä tehtävän valituksen käsittelyyn toimivaltaisesta tuomioistuimesta jäisi ratkaisematta ja johtaisi oikeudelliseen epävarmuuteen.

Jos markkinaoikeuden valituksenalainen päätös tulisi lainvoimaiseksi, ei yhdistyksellä olisi ollut valitusmahdollisuutta hallintoviranomaisen teke-

mästä päätöksestä, mikä olisi kohtuutonta ja perustuslain vastaista. Korkeimman hallinto-oikeuden tulee ratkaista, mikä tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään lupaa tavaramerkin rekisteröintiin koskevasta sisäministeriön päätöksestä tehtävän valituksen.

Vaikka yhdistyksen valitusta on käsitelty jo kahdessa tuomioistuimessa, sen oikeuksiin vaikuttavaa asiaa ei ole vielääkään tutkittu. Yhdistyksellä ei myöskään ole ollut valituksen tuomioistuinkäsittelylle vaihtoehtoista oikeussuojakeinoa asiansa saattamiselle ratkaistavaksi.

Yhdistyksen oikeuksia koskevan asian saaminen toimivaltaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi ja päätöksen saaminen on edellä kuvatun menettelyn ja ratkaisemattoman toimivaltaristiriidan vuoksi viivästynyt ja aiheuttanut yhdistykselle ylimääräisiä valituskustannuksia kahdelle eri tuomioistuimelle sekä nyt ylimmille tuomioistuimille samassa asiassa toimitettavista kirjelmistä.

Valituksen käsittely kahdessa ensimmäisen asteen tuomioistuimessa ei ole aiheutunut yhdistyksen syystä, vaan yhdistys on toiminut asiassa sisäministeriön antaman muutoksenhakuohjauksen mukaisesti valittamalla ministeriön päätöksestä hallinto-oikeuteen. Markkinaoikeusprosessia yhdistys ei ole voinut välttää, sillä hallinto-oikeuden asian siirtoa koskeva päätös on ollut valituskelvoton.

Olisi kohtuutonta, jos yhdistys velvoitettaisiin pitämään ministeriön virheelliseksi katsotusta muutoksenhakuohjeesta sekä asian lopulta virheelliseksi katsotusta siirrosta toiselle tuomioistuimelle aiheutuneet oikeudenkäyntikulut vahinkonaan.

Sisäministeriö on muutoksenhaun johdosta antamassaan lausunnossa katsonut, että hallinto-oikeus on toimivaltainen ratkaisemaan sisäministeriön kielteistä lupapäätöstä koskevan valituksen, ja esittänyt kantansa tueksi muun ohella seuraavaa:

Tavaramerkkilain (7/1964) 14 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisen asianomaisen luvan antamisessa on kyse tavaramerkkihakemukseen nähden erillisestä menettelystä, joka koskee lupaa käyttää Suomen lippua tai vaakunaa tietyssä yhteydessä ja siihen sisältyvästä erillisestä lupaharkinnasta. Sisäministeriön tällaisessa asiassa antama päätös on tavaramerkin rekisteröinnistä erillinen hallintopäätös, johon voidaan hallintolainkäytönlain 7 §:n nojalla hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen.

Tavaramerkkilain 14 §:n 1 momentin 3 kohdassa on kyse suostumuksenvaraisesta esteestä tavaramerkin rekisteröinnille. Tavaramerkin rekisteröinnin esteiden tutkiminen ja siten myös sen arvioiminen, onko tavaramerkkiä hakevalla taholla 14 §:n 1 momentin 3 kohdassa edellytetty lupa, on osa tavaramerkkihakemuksen käsittelyä ja rekisteröinnin edellytysten tutkintaa, jonka suorittaa rekisteriviranomaisena Patentti- ja rekisterihallitus.

Mainittujen menettelyiden erillisyyttä puoltaa ensinnäkin se, että tavaramerkkilain 14 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaista asianomaista lupaa koskeva asia tulee sisäministeriössä vireille itsenäisenä hallintoasiana luvan hakijan ministeriölle toimittamalla hakemuksella. Lupamenettelystä ei säädetä tavaramerkkilaisissa, eikä siitä ole olemassa erityissääntelyä.

Tavaramerkkilaisissa ei myöskään säädetä lain 14 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisen luvan myöntämisen edellytyksistä. Sisäministeriön suorittama lupaharkinta ei siis perustu tavaramerkkilaisissa säädettyihin tavaramerkin rekisteröinnille asetettuihin edellytyksiin tai muihin tavaramerkkilain säännöksiin.

Asian käsittely ensin kahdessa ensimmäisen asteen tuomioistuimessa ja sen jälkeen nyt korkeimmassa hallinto-oikeudessa ei ole johtunut sisäministeriön virheellisestä menettelystä. Sisäministeriötä ei ole perusteltua velvoittaa korvaamaan Suomen Hypoteekkiyhdistykselle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja.

Patentti- ja rekisterihallitus on lausunnossaan todennut muun ohella, että tavaramerkin hakijan oikeusturvan kannalta on välttämätöntä, että hakijalla on mahdollista saada valituksensa jossakin toimivaltaisessa tuomioistuimessa käsitellyksi.

Patentti- ja rekisterihallitus on pitänyt perusteltuna sisäministeriön lausunnossa esitettyä näkemystä, jonka mukaan ministeriön tavaramerkkilain 14 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisessa lupa-asiassa antama päätös on hallintolain mukainen hallintopäätös, johon hallintolainkäyttölain mukaisesti voidaan hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen.

Suomen Hypoteekkiyhdistys on vastaselityksessään sisäministeriön ja Patentti- ja rekisterihallituksen lausuntoihin viitaten yhtynyt kantaan, jonka mukaan asian käsittely kuuluu Helsingin hallinto-oikeuden toimivaltaan.

Yhdistys on edelleen varannut itselleen oikeuden vaatia tästä muutoksenhakumenettelystä aiheutuneet oikeudenkäyntikulunsa korvattaviksi laillisine korkoineen.

Merkintä

Yhdistys on tehnyt markkinaoikeuden siviiliprosessuaalisena asiana käsitellyssä asiassa (diaarinumero 2017/782) tekemää ratkaisua numero 414/18 koskevan valituslupahakemuksen, joka on vireillä korkeimmassa oikeudessa.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu

Korkein hallinto-oikeus myöntää Suomen Hypoteekkiyhdistykselle valitusluvan ja tutkii valituksen.

Valitus hyväksytään. Asia siirretään sisäministeriön päätöksen lainmukaisuuden arvioinnin osalta Helsingin hallinto-oikeudelle ratkaistavaksi. Markkinaoikeuden päätöksen lopputulosta ei muutoin muuteta.

Hallinto-oikeuden on hallintolainkäyttölain 75 §:n 2 momentin ja oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 14 §:n 3 momentin mukaisesti annettava ratkaisu yhdistyksen tässä asiassa mahdollisesti esittämään oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevaan vaatimukseen.

Perustelut

Asiassa on korkeimmassa hallinto-oikeudessa kysymys ensisijaisesti siitä, onko Helsingin hallinto-oikeus ollut toimivaltainen ratkaisemaan Suomen Hypoteekkiyhdistyksen valituksen sisäministeriön päätöksestä, jolla yhdistyksen hakemus asiaa ratkaistaessa voimassa olleen tavaramerkkilain (7/1964) 14 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun luvan saamisesta tavaramerkin rekisteröintiin on hylätty. Yhdistys oli hakenut kysymyksessä olevaa lupaa sen jälkeen, kun Patentti- ja rekisterihallitus oli mainitun tavaramerkin rekisteröintihakemuksen johdosta antamassaan välipäätöksessä huomauttanut, että merkki on rekisteröitävissä, jos Patentti- ja rekisterihallitukselle toimitetaan sisäministeriön lupa merkin rekisteröintiin. Päätöksen mukaan merkissä esiintyvä leijonakuvi on sekoitettavissa Suomen valtion viralliseen leijonavaakunaan.

Tavaramerkkilain 14 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan tavaramerkkiä ei rekisteröidä muun ohella, jos siihen on ilman asianomaista lupaa otettu valtion vaakuna, jos sen ottaminen tavaramerkkiin voi aiheuttaa vaaran siitä, että yleisö sekoittaa tavaramerkin sanotunlaiseen tunnuskuvaan.

Tavaramerkkilaisissa tai muuallakaan ei säädetä, mitä asianomaisella luvalla tässä yhteydessä tarkoitetaan, tai minkälaisessa menettelyssä sellainen on hankittavissa. Sisäministeriöstä annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n 19 kohdasta kuitenkin ilmenee, että Suomen vaakunan käyttämiseen liittyvät asiat kuuluvat sisäministeriön toimivaltaan.

Hallintolainkäyttölain 7 §:n 1 momentin mukaan muun ohella ministeriön päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Valituksen saa pykälän 2 momentin mukaan tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen.

Sisäministeriö ei päätöksellään sen sanamuodosta huolimatta ole ratkaisuut eikä ole voinutkaan ratkaista tavaramerkin rekisteröimistä tai merkin sekoitettavuutta Suomen vaakunaan koskevaa asiaa. Ministeriön toimivaltaan on kuulunut ainoastaan sen ratkaiseminen, myöntääkö se yhdistykselle luvan Suomen vaakunan käyttämiseen tavaramerkissään. Vaikka tarve saada sisäministeriön lupa on perustunut tavaramerkkilain säännökseen, kysymys ei ole ollut tavaramerkkilain soveltamisesta vaan ministeriön hallinnonalaan kuuluvasta päätöksenteosta. Koska ministeriön päätökseen hallintolainkäyttölain 7 §:n 1 momentin mukaan haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen, ministeriön päätöksessä ollut valitusosoitus on ollut lain mukainen, eikä hallinto-oikeuden olisi tullut jättää yhdistyksen valitusta tutkimatta.

Korkein hallinto-oikeus toteaa, että sisäministeriön lupaa koskevassa päätöksessä on ollut kysymys tavaramerkin rekisteröintiin liittyvästä välivaiheesta. Yhdistyksen tavaramerkin rekisteröintiä koskeva asia on edelleen vireillä Patentti- ja rekisterihallituksessa, jonka toimivaltaan kuuluu ensi asteena päättää tavaramerkin rekisteröinnin edellytysten täyttymisestä. Patentti- ja rekisterihallituksen päätökseen saa tavaramerkkilain 51 §:n ja Patentti- ja rekisterihallituksesta annetun lain 6 §:n mukaan hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen.

Edellä lausutuilla perusteilla ja kun otetaan huomioon korkeimmassa hallinto-oikeudessa esitetyt vaatimukset ja asiassa saatu selvitys, markkinaoikeuden on tullut jättää yhdistyksen valitus tutkimatta. Tämän vuoksi markkinaoikeuden päätöksen lopputuloksen muuttamiseen ei ole perusteita. Asian käsittely on siirrettävä toimivaltaiselle tuomioistuimelle, eli Helsingin hallinto-oikeudelle.

Tätä kaikki asianomaiset noudattakoot.

Korkein hallinto-oikeus:

Kari Kuusiniemi
presidentti

Leena Äärilä (t)
oikeusneuvos

Vesa-Pekka Nuotio
oikeusneuvos

Timo Räbinä
oikeusneuvos

Anne Nenonen
oikeusneuvos

Kristina Björkvall
Asian esittelijä, esittelijäneuvos

Jakelu

Päätös

Jäljennös

Suomen Hypoteekkiyhdistys, maksutta

Markkinaoikeus

Helsingin hallinto-oikeus

Sisäministeriö

Patentti- ja rekisterihallitus

Asiakirjat

Helsingin hallinto-oikeus